

Jan KRČÁL, *Nemiluj mě, tohle se nedělá: Homosexualita na Pardubicku*, diplomová práce, Ústav historických věd Fakulty filozofické Univerzity Pardubice, Pardubice 2019.

Jan Krčál přispívá předloženou statí k postupnému nárůstu zájmu o queer history v českých zemích, navazuje tak zejména na práce Jana Seidla, a to hlavně v důrazu na legislativní a trestněprávní aspekt ustanovování normativních pravidel namířených proti homosexualitě. Chronologicky práce zasahuje do první poloviny 20. století s důrazem na postižení období mezi lety 1918-1945, regionálně je pak vymezena oblastí Pardubicka. Autor se snaží zachytit historii navazování homosexuálních vztahů v daném regionu na základě analýzy trestněprávních pramenů, dochovaných ve fondech Krajského soudu v Chrudimi k postihování homosexuálně orientovaných „delikventních“ aktů. Analýzu pak doplňuje i rozbořem unikátní korespondence mezi českým homosexuálem Zdenou Benešem a představitelem německých okupačních sil, Eberhardtem Brucksem, jenž později vešel ve známost díky svým uměleckým aktivitám.

Za nejprínosnější a interpretačně nejzdařilejší považují šestou kapitolu, rozsahem oprávněně nejdelší, která je věnována rozboru incidence soudních protokolů dochovaných k postihování deliktů spojených s homosexuálním jednáním. Jan Krčál zde do analýzy akt zajímavě zapojuje širší pozadí dobových psychologických, psychiatrických a sexuologických teorií, včetně náhledů na normativní aspekt hegemonických aspektů maskulinity.

Autor zde dochází k závěru, že hlavní problém existence homosexuálního vztahu bylo narušení heteronormativních idejí vztahovaných v dané době k tradičnímu uspořádání rodiny, jíž měla dominovat hegemonická maskulinita manžela. Zásadní bylo proto postihovat především veřejné projevy homosexuálního jednání, zatímco vůči intimně provozovaným praktikám byl soud tolerantní. Ohrožení tedy představovalo v očích společnosti především podkopání tradičních forem rodinných a pohlavních vztahů, ne sexualita jako taková. To ostatně autor vtipně prokazuje faktem, že potrestané osoby byly umísťovány k výkonu trestu paradoxně do prostor, kde byla incidence homosexuálních aktivit nejvyšší – tedy vězení.

Vypovídací možnosti unikátně dochované korespondence mezi Benešem a Brucksem, deponované nyní v Německu, jsou bohužel omezeny faktem, že se dochovaly především listy a pohlednice zaslané Zdenou Benešem. Jan Krčál se proto rozhodl daných pramenů použít

i k rekonstrukci života ve válečné každodennosti. Osobně mě mrzí, že autor v diplomové práci rezignoval na sémiologickou analýzu dané korespondence, kterou dříve prezentoval na celostátní vědecké konferenci v Brně. Celá řada jeho dřívějších postřehů, které se týkaly jemných nuancí v prezentování znaků mezi oběma autory korespondence tak zůstane čtenářům diplomové práce utajena.

Práce je negativně poznamenána absencí závěrečné redakce textu. Bohužel se frekventovaně objevuje nadužívání interpunkce, chybné shody přísudku s podmínkem, vyšínutí z větné vazby u vět vedlejších, či chybějící slova. Poznámky pod čarou jsou sestaveny na základě velmi zvláštního úzu, navíc neukončené tečkou, což v kontextu celé stati generuje ohromné množství chyb, jež měly být upraveny před odevzdáním práce.

Za účelem diskuze u obhajoby předkládám následující otázky. Polemizovat lze dle mého názoru s některými zobecněními, jež autor čerpá ze starší literatury. Byla skutečně v 19. a 20. století ženská sexualita chápána jako ryze pasivní, jak naznačuje autor na straně 25? Zvláště na přelomu 19. a 20. století se objevila řada děl na pomezí psychiatrie a sexuologie, které ženskou sexualitu chápaly jako základní element ženství, jež je mnohem silnější a pudovější než sexualita mužská a ohrožuje proto pokojné rodinné soužití. Snaha definovat ženskou sexualitu jako pasivní element a potlačovat jí se týkala pouze konstruovaného ideálního obrazu pokojného soužití mezi mužem a ženou, proto ji dobové autority vyřadily mimo manželské soužití do bran nevěstinců, kde z ní mohli muži pilně sít plnými doušky. Není paradoxně tento vztah k potlačení ženské sexuality identickým projevem normativní disciplinace společnosti, jako je potlačování homosexuálních projevů?

Druhá otázka pak směřuje k metodologickým východiskům autora. Na jedné straně definuje homosexualitu jako výsledek esenciálního sexuálního pudu, na straně druhé konstatuje (s. 25), že *„žena neexistuje, vytvářena je až prostřednictvím konstruktivistických kategorií – role“*. Z jakého důvodu chápe autor performativ homosexuální role (včetně pohlavních aktů) jako přirozený jev, zatímco performování role ženy chápe jako kulturní konstrukt?

Konečně, autor chápe roli legislativní roviny ve vztahu k homosexualitě jako klíčový element jejího konstruování a do značné míry akceptuje tezi Jana Seidla, že ostatní roviny utváření homosexuálního diskurzu za trestně právní rovinou chronologicky následovaly. Skutečně došlo ve

střední Evropě ke konstituování sémiotického znaku homosexuality až na základě trestně právní definice, nebo dané kodifikaci předcházely jiné roviny diskursivní formace (pocházející z lékařství, náboženství, pedagogiky, etiky)?

Jak by autor vysvětlil, že v incidenci sledovaných případů postihování homosexuality se neprojevovalo větší zastoupení výrazně urbanizovaných lokalit daného regionu – zejména posádkových měst v čele s Pardubicemi? Byla homosexualita problémem zejména malých osad, díky tomu, že ji zde nebylo možno utajit?

Jan Krčál předkládá zajímavý text, prokazuje bystrou schopnost interpretační analýzy textů, jež jsou i přes svou zajímavost na informační hodnotu nezřídka skoupé. Činí tak vhodně prostřednictvím kontrastu mezi mikroanalýzou a uplatněním vysvětlení na bázi širokého dobového kulturního kontextu i soudobých sociologických konceptů (Connel, Bourdieu, Giddens, etc.), proto **práci doporučuji k obhajobě, vzhledem k množství formálních nedostatků ji pak navrhuji hodnotit známkou velmi dobře.**

V Pardubicích 12. 8. 2019

Vladan Hanulík